

ВДОСКОНАЛЕННЯ СИСТЕМИ ЗАХИСТУ ТОРГОВИХ МАРОК В УКРАЇНІ

С. С. Москалюк,

аспірант кафедри менеджменту, Тернопільський державний економічний університет

В статті розглядається структура управління державною системою правової охорони інтелектуальної власності та загальнодержавна програма вдосконалення системи охорони інтелектуальної власності. На основі дослідження державної системи захисту інтелектуальної власності та досвіду країн з ринковою економікою запропоновано шляхи вдосконалення системи захисту торгових марок в Україні.

The structure of the management buy the national system of the legal protection of the intellectual property and the national program of the improvement of the system of protection of intellectual property are exanimate. On the foundation of the investigation of national system of protection of intellectual property and the experience of the countries with market economic, the ways of improvement of the system of protection of trademarks in Ukraine are proposed.

Із переходом України до ринкових відносин однією з найважливіших складових зміцнення економіки країни може стати державна політика підвищення значимості торгової марки як "інструменту, що дозволяє завоювати на ринку місце, гідне якості продукції, що реалізується" [1, 4].

У XXI столітті в епоху глобалізації інститут торгової марки, який раніше слугував мікроекономічним цілям власників окремих підприємств, доповнився міцним інститутом загальновідомих торгових марок, що став стержнем світової економіки.

Торгова марка забезпечує його власника виключними правами на використання та розпорядження позначкою для своїх товарів та послуг і охороняє від можливих порушень цих прав. Інститут торгових марок виступає засобом захисту споживачів від помилок щодо виробника товарів, їх якості або походження.

Порушення прав на об'єкти інтелектуальної власності в цілому та торгових марок зокрема — одна з найгостріших проблем в Україні, що і обумовлює актуальність вдосконалення системи захисту торгових марок в Україні. Міжнародний альянс вважає Україну одним із лідерів у списку 58 країн із низькими стандартами охорони інтелектуальної власності. Окрім того, загальний рівень у сфері дотримання прав на об'єкти інтелектуальної власності є підставою для звинувачення України на міжнародному

рівні. Це негативно впливає на імідж держави, тягне за собою низку проблем економічного характеру.

Головна мета публікації — на основі вивчення досвіду розвинутих країн визначити шляхи вдосконалення системи захисту торгових марок.

Соціально-економічний стан України в умовах впровадження ринкових відносин характеризується рядом факторів, що визначають зростання ролі законодавчої бази у сфері торгових марок, серед яких слід відмітити:

— вступ України до СОТ для подальшого економічного розвитку. Обов'язковою умовою приєднання України до Світової організації торгівлі є забезпечення дотримання положень Угоди про торговельні аспекти прав інтелектуальної власності (угода TRIPS). Для вітчизняних підприємств, які у недалекому майбутньому будуть функціонувати в умовах набуття Україною членства в СОТ, надзвичайно важливим є забезпечення оптимальної торговельно-економічної політики відносно використання об'єктів інтелектуальної власності, зокрема торгових марок (знаків для товарів і послуг) згідно ст.15 TRIPS;

— зростання ролі інтелектуальної власності і особливо торгових марок в ринкових відносинах;

— активний вихід на український ринок крупних транснаціональних компаній — власників загальновідомих торгових марок, які здійснюють своє виробництво шляхом франчайзингу та

ліцензування торгових марок;

— створення спільних підприємств за участі іноземних партнерів у сфері виробництва, науково-технічної та інноваційної діяльності;

— необхідність запобігання масового проникнення на український ринок продукції фальсифікованими загальновідомими торговими марками;

— розширення можливості самостійного виходу продукції українських підприємств на міжнародні ринки.

В Україні правовий захист торгових марок входить у компетенцію Державного департаменту інтелектуальної власності, який створений 1 2000р. у складі Міністерства освіти та науки України (рис. 1).

До сфери управління Департаменту входять державні підприємства Український інститут промислової власності (Укрпатент), що виконує повний комплекс робіт, пов'язаних із підготовкою до надання правової охорони об'єктам промислової власності: Українське агентство з авторських і суміжних прав (УААСП), яке забезпечує дотримання прав і законних інтересів як вітчизняних, так і зарубіжних авторів творів науки, літератури і мистецтва; "Інтелзахист", що вживає заходів, пов'язаних з удосконаленням захисту прав на аудіовізуальні твори та фонограми, і забезпечує процес видачі контрольних торгових марок та ведення Єдиного реєстру їх одержувачів, також Інститут інтелектуальної власності і права (ІІВП), де відбувається підготовка спеціалістів з інтелектуальної власності та підвищення кваліфікації фахівців. Державний департамент у межах своєї компетенції реалізовує єдину економічну, фінансову, науково-технічну, інвестиційну, соціальну політику та розробляє на основі аналізу діяльності державної системи охорони інтелектуальної власності пропозиції щодо її вдосконалення [2, 122].

Таким чином, можна констатувати, що в Україні сформовано дієздатну інфраструктуру, яка забезпечує реалізацію державної політики у сфері правової охорони торгових марок.

Державний департамент інтелектуальної власності став своєчасно відповіддю законодавчої системи України на розвиток та подальше поглиблення ринкових відносин.

На розвиток Закону України "Про охорону прав на знаки для товарів і послуг", який прийнято 23 грудня 1997 року, та покращенню юридичного захисту торгових марок прийнято низку підзаконних актів. Серед них перелікуємо варто відзначити:

— положення про Міжвідомчу комісію щодо погодження питання правої охорони знаків для товарів і послуг затверджене постановою Кабінету Міністрів України 20 жовтня 1995 року

— наказом Голови Міжвідомчої комісії від 16 січня 1996 року затверджено Правила розгляду клопотань

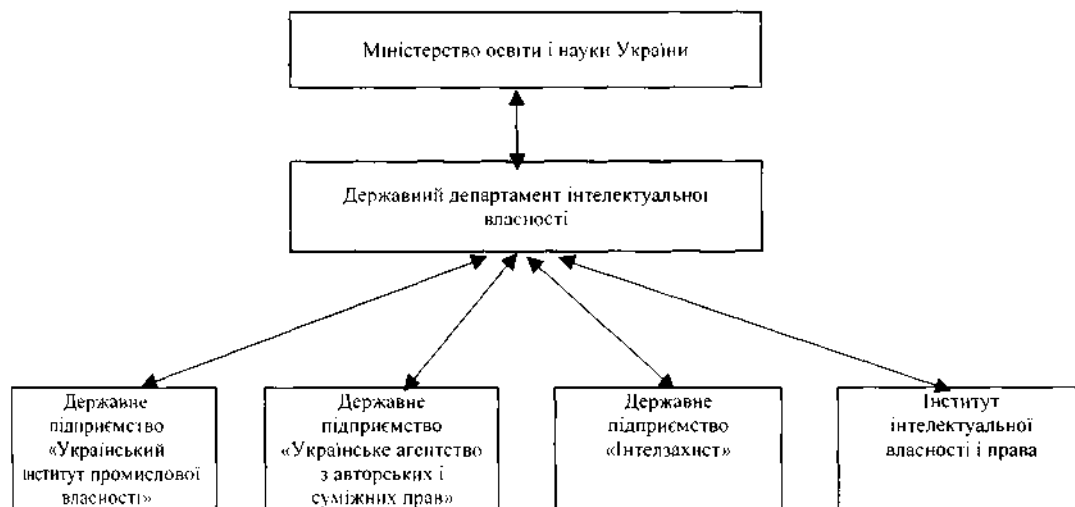

Рис.1. Структура управління державною системою правової охорони інтелектуальної власності [2, 120]

Міжвідомчою комісією щодо погодження питання правової охорони знаків для товарів і послуг;

— наказом Держпатенту України від 28 лютого 1995 року затверджені Правила складання та подання заявки на видачу свідоцтва України на знак для товарів і послуг;

— Наказом того ж Держпатенту схвалена Інструкція про розгляд та реєстрацію договору про передачу права власності на знак для товарів і послуг та ліцензійного договору на використання знака для товарів і послуг та ряд інших міжвідомчих актів.

На основі Закону "Про охорону прав на знаки для товарів і послуг", Паризької конвенції з охорони промислової власності, Мадридської угоди про міжнародну реєстрацію знаків, Протоколу щодо Мадридської угоди про міжнародну реєстрацію знаків, Договору про закони щодо товарних знаків в Україні діє Положення про Державний реєстр свідоцтв України на знаки для товарів і послуг (Наказ Міністерства освіти і науки України від 10 січня 2002 року). Закон "Про охорону прав на знаки для товарів і послуг" створює умови сприяння інтересам продавців, споживачів, населення в цілому і міжнародного співтовариства зокрема.

У березні 2004 року прийнято Закон України "Про Загальнодержавну програму адаптації законодавства України до законів Європейського Союзу". Відповідно до цієї програми інтелектуальна власність належить до пріоритетних сфер, в яких здійснюється адаптація законодавства України до законодавства ЄС. Програма визначає заходи, спрямовані на приведення законодавства України у відповідності до норм Євросоюзу, зокрема у сфері інтелектуальної власності. Згідно з програмою, адаптація Закону України є планованим процесом, що включає декілька послідовних етапів. Перший етап виконання програми розрахований на 2004-2007рр.

На виконання зазначених завдань

розроблений проект Закону України про внесення змін до Закону України "Про охорону прав на торговельні марки, географічні зазначення та комерційні найменування"

Слід зауважити, що при розробці цих законопроектів застосований новий підхід до процесу законотворення. Серед основних нововведень, що стосується охорони прав на торговельні марки, можна виділити:

— надання заявнику можливості зареєструвати як торговельну марку позначення, що є ідентичним або яке можна сплутати з торговельною маркою іншої особи, якщо є згода цієї особи;

— надання власнику торговельної марки прав та можливостей вимагати накладання грошових стягнень замість відшкодування збитків за порушення його прав на торговельну марку;

— наявність норм щодо прав попереднього користувача на торговельну марку.

Під час розроблення зазначених законопроектів враховано положення законодавства Європейського Союзу, зокрема Першої директиви Ради 89/104/ЕЕС від 21 грудня 1988р., з уніфікації законодавства держав-членів щодо торговельних марок.

Таким чином, робота з вдосконалення законодавства у сфері інтелектуальної власності здійснюється за наступними основними напрямками:

1. Гармонізація з відповідними нормами законодавства Євросоюзу.

2. Вдосконалення законодавства у сфері інтелектуальної власності з метою врахування міжнародного та національного досвіду його застосування на практиці.

Аналіз світової практики захисту об'єктів інтелектуальної власності свідчить про те, що і в розвинутих країнах держава не бере на себе функції повномасштабного забезпечення захисту прав на об'єкти інтелектуальної власності. Але майже в кожній країні захист прав об'єктів інтелектуальної власності здійснюється

ся підприємством (власником об'єкта інтелектуальної власності) та інфраструктурою, яка створена на громадських засадах.

В Україні захист прав об'єктів інтелектуальної власності на громадських засадах здійснює Всеукраїнська громадська організація "Антипиратський союз України", Всеукраїнська асоціація у справах інтелектуальної власності (патентних повірених). Дані організації об'єднують на громадських засадах

підприємств, виробників з метою боротьби з недобросовісною конкуренцією, контрафактною і фальсифікованою продукцією, що заповнила вітчизняний споживчий ринок. Громадські організації тісно взаємодіють та співпрацюють з владними структурами держави, правоохоронними і контролюючими органами, органами місцевого самоврядування, консолідують зусилля з громадянами і зарубіжними організаціями. Пріоритетними напрямками та сферою діяльності громадських організацій є:

— боротьба з піратством у сфері аудіо-, відео-продукції;

— захист споживчого ринку від фальсифікованих, контрафактних, неякісних та небезпечних для здоров'я і життя людини продуктів і товарів;

— співпраця та допомога правоохоронним органам, державним органам у справах захисту прав споживачів, товаровиробникам, підприємцям, право власникам та споживачам;

— моніторинг ринкової ситуації з метою виявлення та усунення фактів порушення законодавства щодо використання торгових марок, авторських і суміжних прав;

— надання юридичної, консультативної та експертної допомоги суб'єктам господарювання і підприємництва, захист їх прав та інтересів у суді;

— пропаганда цивілізованих способів користування об'єктами інтелектуальної власності;

— співпраця з вітчизняними, зарубіжними та міжнародними організаціями і об'єднаннями.

Окрім державної системи, захист прав на торгові марки в Україні здійснює громадська організація "Українська асоціація власників торгових знаків". Асоціація співпрацює з вітчизняними та міжнародними організаціями, діяльність яких пов'язана з питаннями захисту прав інтелектуальної власності. Вона є членом "Міжнародної Асоціації товарних знаків" (ІНТА) та "Коаліції з питань, які стосуються

регулювання відносин у сфері інтелектуальної власності".

Українська Асоціація власників товарних знаків об'єднує такі підприємства, як: "Філіп Морріс Україна", ВАР "Прилуки", "Укртелеком", "Оболонь", завод "Столичний СТАНДАРТ", "Голден Телеком", "Кока-Кола Лімітед", "Міжнародний науковий комітет", "Союз Віктан", "Моршинський завод мінеральних вод "Оскар", "Брок-бізнесбанк", "Лікєро-горілочний завод "Луга-Нова", "Холдингова компанія "Бліц-Інформ", "Нова Інтернаціональна Корпорація", Артемівський "Завод шампанських вин", підприємство "АЛЕКС", підприємство "АКВА-ЕКО", "Неміров", "Укрнафта", Коаліція з питань інтелектуальної власності (Сіпр).

З досвіду країн з ринковою економікою основним завданням громадських організацій повинно бути залучення до справи ініціативних громадян, представників бізнесових кіл, товаровиробників та споживачів. Розвиток подібних інфраструктур в Україні сприятиме зменшенню фальсифікації торгових марок та ефективному їх захисту.

Правова охорона торгових марок обумовлюється необхідністю запобігання несанкціонованого використання зареєстрованих позначень. Торгова марка (знак для товарів і послуг) — це позначення чи символ, що слугує для ідентифікації та диференціації товарів/послуг товаровиробників, тому доцільним вбачається охорона інтелектуальної власності, а саме торгових марок, на мікрорівні. Захист торгових марок на рівні підприємства може включати наступні заходи:

- контроль над виробничими потужностями, роздрібною сіткою, щоб запевнитись у відсутності нелегального виробництва і доставок для незаконних операцій;

- контроль над ціновою стратегією;
- роз'яснення усім працівникам значення охорони прав інтелектуальної власності і навчання їх методів визначення фальсифікованої продукції;

- реєстрацію усіх патентів, торгових марок і інших об'єктів інтелектуальної власності з метою забезпечення підтримки місцевих органів охорони інтелектуальної власності у випадку прийняття заходів проти порушників цих прав;

- встановлення зв'язку з співробітниками, які займаються охороною інтелектуальної власності в державних установах;

- застосування виробничих методів і технологій, які важко піддаються копіюванню;

- реалізацію контакту зі споживачами: створення гарячої лінії, по якій споживачі могли б повідомляти про придбання ними фальсифікованих товарів;

- встановлення розумних цін, оскільки дуже висока ціна виступає стимулом для правопорушенням;

— створення союзів з іншими іноземними фірмами, які виготовляють аналогічну продукцію і мають проблеми з охороною інтелектуальної власності, з метою лобіювання державних органів.

На основі дослідження державної системи захисту об'єктів інтелектуальної власності та досвіду країн з ринковою економікою можна виділити наступні шляхи вдосконалення системи захисту торгових марок в Україні, а саме:

1. На державному рівні. Методом досконалого законотворення про охорону прав на торгові марки.

2. Створення та розвиток громадських асоціацій власників торгових марок з метою захисту і представництва інтересів членів Асоціації на етапах набуття, використання та захисту прав на знаки для товарів і послуг; вдосконалення законодавства щодо інтелектуальної власності та механізми його застосування.

3. Шляхом захисту торгових марок на мікро-рівні.

Комплексне врегулювання проблеми захисту торгових марок в Україні дозволить забезпечити необхідний об'єм захисту торгових марок, підняти авторитет інституту торгових марок, перетворивши його у міцний стимул розвитку економіки країни.

Прийняття в Україні оновленої та більш досконалої системи захисту торгових марок сприятиме прагненню вітчизняних виробників підвищувати якість продукції, що виробляється для зміцнення репутації торгової марки з метою отримання режиму захисту, що в свою чергу повинно викликати зростання виробництва та зайнятості населення. Введення у дію комплексної системи захисту торгових марок бе-

зумовно сприятиме створенню сприятливих умов для іноземних інвестицій та впровадженню в українську економіку висвітньо визнаних передових технологій. Даний процес дозволить не лише прискорити підвищення рівня життя населення в цілому, а й буде стимулювати розширення виробництва та постачання товарів, необхідних для задоволення попиту населення, що буде мати позитивний вплив на національний бюджет

Література:

1. Муромкина И. Евтушенко Е. Особенности использования брендинга на российском потребительском рынке // Маркетинг. — 2000. — № 1. — С. 69—75.

2. Торговельні марки та фірмовий найменування від "А" до "Я". / Українська Академія геральдики, товарного знаку та логотипу. Книга третя. Київ, 2004.

3. Закон України "Про охорону прав на знаки для товарів і послуг" від 23.12.93. — Відомості Верховної Ради. 1994, — № 7, — 36 с.

4. Мельник О. Законодавство України про товарні знаки: проблемні питання // Право України. — 1999. — № 4. — С. 71—72.

5. Мельник О. Товарний знак та його ознаки // Право України. — 1999. — № 2. — С. 22—24.

6. Менар К., Вальцесикни И. Создание и защита коллективных товарных знаков // Вопросы экономики. — 1999. — № 3. — С. 74—89.

7. Риченко И. Фирменное пиратство: в Украине чужой товарный знак иногда регистрируется как собственный промышленный образец // Компаньон. — 2000. — № 20. — С. 20—21.

Новини

КУА "АРТ КАПИТАЛ МЕНЕДЖМЕНТ" СОЗДАЛА ФОНД "ПАРИТЕТ"

Компанія по управленню активами "АРТ Капітал Менеджмент" створила інтервальный диверсифікований інвестиційний фонд «Сбалансированный фонд «Паритет», повідомили УНІАН в пресс-службі компанії.

Сбалансированный фонд «Паритет» побудований в соответствии со сбалансированной стратегией и инвестирует средства пайщиков в государственные и муниципальные ценные бумаги, а также облигации и акции украинских компаний.

Номинал пая — 1000 грн, размещение — ежедневное. КУА "АРТ Ка-

питал Менеджмент" берет на себя обязательство выкупа паев фонда 1-го и 2-го числа каждого месяца.

Справка. Управляющая компания ООО "КУА АРТ Капитал Менеджмент" создана в 2005 году, на рынке совместного инвестирования представляет интересы инвестиционной группы "АРТ Капитал". Компания управляет шестью фондами, размер активов которых превышает 140 млн грн. Компания работает над формированием линейки публичных фондов, рассчитанной на разные категории инвесторов: фонд акций, фонд смешанных инвестиций, фонд недвижимости.